

ПАЛІТЫЧНЫЯ
ПРАЦЭСЫ ў
РЭСПУБЛІЦЫ БЕЛАРУСЬ
І СУЧАСНЫМ СВЕЦЕ

План лекцыі

- 1.** Сутнасць, структура, стадыі і рэжымы існавання палітычнага працэса.
- 2.** Палітычныя эліты і лідары.
- 3.** Палітычныя паводзіны, палітычны ўдзел і палітычная дзейнасць.
- 4.** Прадстаўніцтва і выбары. Тыпы выбарчых сістэм.
- 5.** Сутнасць і узроўні палітычнай свядомасці.
- 6.** Сутнасць, функцыі і тыпы палітычнай культуры.

**Паліталогія вывучае працэсы
выпрацоўкі і прыняцця палітычных
рашэнняў, узаемадзеянне ураду,
парламента, партый і іншых палітычных
суб'ектаў.**

**Гэта ёсць палітычная практыка,
палітычная рэальнасць, якая
з'яўляецца вынікам барацьбы
інтарэсаў, паводзін. Яна ўвасоблена ў
палітычным працэсе.**

Палітычны працэс –
гэта сукупная дзейнасць суб'ектаў,
шляхам якої адбываецца фарміраванне,
змяненне, пераўтварэнне і
функцыянаванне палітычнай сістэмы
грамаства.

Палітычны працэс – гэта тэхналогія
ўвасаблення ўлады.

Структура палітычнага працэса

суб'ект
(носьбіт
улады)

**сродкі,
метады,
рэсурсы,
выканаўцы**

аб'ект
(мэта)

Рэжымы існавання палітычнага працэсу

рэжым функцыя- навання

- палітычная сістэма вытварае склаўшыся, паўтараючыся адносіны паміж грамадзянамі і дзяржаваю, элітай і масамі. Уладныя структуры больш прытрымліваюцца традыцый чым уводзяць новае.

рэжым развіцця

- палітычныя адносіны выводзяцца на новы ўзровень, прымяняюцца метады кіравання з улікам перамен як унутры грамадства, так і на міжнароднай арэне, суправаджаецца барацьбой ідэалогій і тэндэнцый.

рэжым упадку

- распад, пераважаюць цэнтрабежныя тэндэнцыі над інтэграцыяй, рашэнні ўладаў не выконваюцца, улады згубілі легітымнасць, давер народа.

Фазы або стадыі палітычнага працэса

Фарміраванне прыярытэтаў


```
graph TD; A[Фарміраванне прыярытэтаў] --> B[Вылучэнне галоўнага]; B --> C[Фармуляванне і прыняцце рашэнняў]; C --> D[Механізм рэалізацыі]; D --> E[Ацэнка вынікаў];
```

Вылучэнне галоўнага

**Фармуляванне і прыняцце
рашэнняў**

Механізм рэалізацыі

Ацэнка вынікаў

Механізми рэалізацыі рашэнняў

Метады

кампраміс і
кансенсус

галасавання

рацыянальна-
універсальны

паслядоўных
абмежаванняў

змешана-
сканіруючы

Шляхі

кансерватыўны

рэфармісцкі

рэвалюцыйны

Кампраміс

- дамова паміж супрацьбараючыхся бакоў шляхам узаемных саступак, дзеля дасягнення мэты

Кансэнсус

- прыняццё дамоў ці рашэнняў на аснове агульнай згоды, для агульнай справы бакі ўстрымліваюцца ад фармальнага вылучэння прэрэчанняў

**Суб'ект палітыкі – гэта
носьбіт прадметна-практычнай
палітычнай дзейнасці, якая
выклікае пэўныя змяненні ў
палітычных адносінах
грамадства**

**цэнтральны
ўзровень**

**рэгіянальны
ўзровень**

Суб'єкты палітычнага працэса

індывід, асоба

група, эліта

партыя

клас

супольнасць (этнічная)

Прыкметы суб'екта палітыкі

усведамляе мэты
і задачы
палітычнай
дзеянасці

адносна самастойна
ўдзельнічае ў
палітычным жыцці

здольны
ўплываць на
паводзіны іншых
асоб

выклікае пэўныя
змяненні ў
палітычных
адносінах

здольны ўзяць на сябе
адказнасць за
наступствы сваіх
палітычных дзеянняў

**асабістыя
здольнасці
і якасці**

**выкананне
важных
функцый у
грамадстве**

**эліты –
вузкае,
выбранае
кола асоб**

Віды еліт

еканамічная, палітычная,
бюракратычная, ваенна-
бюракратычная,
ідэалагічная

“ліс”,
“ільвоў”

традыцый-
ная,
сучасная

“адкрытая”,
“закрытая”

правячая,
апазіцый-
ная

Лідар – гэта аўтарытэтны член арганізацыі ці сацыяльнай групы, уплыў яго незалежна ад чаго-небудзь дазваляе яму адыгрываць галоўную ролю ў прыняцці рашэнняў у палітычным працэсе і канкрэтных сітуацыях

Тышы палітычных лідараў

**тып
лідарства**

- праграміст, стратэг,
выканаўца

**характар
дзеянасці**

- універсальны,
сітуацыйны

**стыль
кіраўніцтва**

- дэмакратычны, аўта-
рытарны, анархічны

**метады
дзеянасці**

- рэвалюцыйны,
рэфарматарскі,
харызматычны

**палітычныя
паводзіны**

**палітычны
ўдзел**

**палітычная
дзеясць**

**Палітычныя паводзіны – гэта
выражэнне актыў-насці людзей у
палітыч-най сферы жыцця.**

**Актыўнасць можа быць са
знакам “+” ці “-“: удзел ці
неўдзел, згода ці нязгода і г.д.**

Віды палітычных паводзін

па колькасці

- **індывідуальнае, групавое, масавае**

па матывах

- **свядомае і несвядомае, стыхійнае**

па сітуацыйным асаблі-васцям

- **стабільнае, нестабільнае, крызіснае, нечаканае**

**па спосабах
праяўлення**

- **бунт, пратэст, масавае
незадавальненне**

**па
працягласці**

- **доўгатэрміновае і
кароткатэрміновае**

**па накірунку
і кіруемасці**

- **канструктыўнае і раз-
бураючае, экстрэмісц-
кае;**
- **свядома кантралюе-
мае і некантралюемае**

Палітычны ўдзел – гэта далучанасць членаў супольнасці на індывідуальнай, класава-групавой, нацыянальна-этнічнай, рэлігійнай ці іншай аснове ў працэс палітыкаўладных адносін.

Дзве формы ўдзелу: прамая і прадстаўнічая.

Тышы палітычнага ўдзелу

**рэакцыя на імпульсы
без неабходнасці
ўдзелу ў дзеяннях**

удзел у выбарах

**удзел у дзейнасці
партый**

**выкананне
палітычных
функцый**

прамыя дзеянні

**няўдзел (апатыя,
байкот,
выключанасць і г.д.)**

Палітычная дзейнасць.

Яе аб'ектам з'яўляецца ўлада

канструктыўная мэта

дэструктыўная мэта
(карэннае пераўтварэнне)

Формы палітычнай дзейнасці

мірныя

рэформы

канфармізм

парламенцкі
шлях

непарад-
каванне

гвалтоўныя

вайна

рэвалюцыя

контрэва-
люцыя

дыктатура

тэрарызм

стыхійныя

мітынгі

шэсці

гвалт

папулізм

У сучасным грамадстве выбары з'яўляюцца працэсам, з дапамогаю якога забяспечваецца ўдзел грамадзян у фарміраванні заканадаўчых, судовых і выканаўчых органаў дзяржавы.

Дзякуючы ім рэалізуюцца палітычныя правы грамадзян.

Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь: Арт. 37, 64 – 78

Выбары – гэта спосаб існавання дэмакратыі, спосаб замены правячых эліт, перадачы ўлады ад адных асоб да другіх мірным шляхам, праз волю народа.

- Людзі акрамя непасрэднага ўдзелу вылучаюць прадстаўнікоў.
- Выбары – гэта форма кантроля мас за правячай элітай.

Прынцыпы выбарчага права

Выбарчае права

пасіўнае

права быць
выбраным, быць
кандыдатам

актыўнае

права грамадзяніна
выбіраць, асабіста
ўдзельнічаць у
выбарах

абсентызм

аб'якавыя адносіны
насельніцтва да
палітычнага жыцця,
ухіленне ад удзелу ў ім

прамое

ускоснае

Выбарчая сістэма (сістэма прадстаўніцтва) – сукупнасць зацверджаных законам правіл, прынцы-паў, прыёмаў, з дапамогаю якіх вызначаюцца вынікі галасавання і размяркоўваюцца дэпутатскія мандаты.

Тыпы выбарчых сістэм

```
graph TD; A[Тыпы выбарчых сістэм] --> B[прапарцыянальная]; A --> C[мажарытарная]; A --> D[змешаная]; D --> E[абсалютнай большасці галасоў]; D --> F[адноснай большасці галасоў];
```

прапарцыянальная

мажарытарная

змешаная

**абсалютнай
большасці
галасоў**

**адноснай
большасці
галасоў**

Палітычная свядомасць – гэта адлюстраванне вытворчаканамічных і іншых грамадскіх адносін асоб, сацыяльных груп, класаў, нацый, супольнасцей у іх сукупных адносінах да дзяржаўнай улады.

Узроўні палітычнай свядомасці

абыдзенны

- сукупнасць палітычных ідэй і поглядаў, якія ўзнікаюць з непасрэднага ўспрыняцця штодзённага грамадскага жыцця (успрымаецца вонкавасць праяў, а не разуменне сутнасці)

эмпірычны

- усвядомленая сума назіранняў аб з'явах і працэсах палітычнага жыцця (практычны вопыт), характарызуецца імпульсіўнасцю

тэарэтычны

- сістэма поглядаў і ідэй, якія выпрацаваны на аснове навуковага разумення усёй сукупнасці сацыяльна-палітычных адносін

Палітычная культура – гэта сукупнасць палітычных ведаў, перакананняў і прынцыпаў, якія праяўляюць сябе ў спосабах і выніках палітычнай дзейнасці людзей.

**перадача
вопыта**

**рэгуліраванне
палітычных
адносін**

**Функцыі
палітычнай
культуры**

выхаваўчая

пазнавальная

Тыпы палітычных культур

**рыначная
палітычная
культура (выбар,
самастойнасць)**

**этатысцкая
палітычная
культура (вялікая
роль значэння
дзяржавы)**

Рынак

актывісцкая
палітычная
культура

подданіцка-
актывісцкая

поданніцкая
палітычная
культура

патрыярхальна-
актывісцкая

Этатызм

патрыярхальная
палітычная
культура

патрыярхальна-
подданіцкая

Палітычная сацыялізацыя – працэс далучэння асобы ў палітыку і функцыяніравання ў ёй

узроўні

першасны

другасны

задачы

прывіць людзям устойлівыя ўзоры паводзінаў, што ўмацоўваюць ўладу, парадак (аўтарытарныя, таталітарныя рэжымы)

аб'яднанне палітычных суб'ектаў на аснове ўзгаднення і адзінства іх палітычных інтарэсаў і мэт (дэмакратычныя рэжымы)

**Спецыфіка
палітычных
культур
заходняга і
ўсходняга
тыпу**

**Традыцыі,
ідэалы і
каштоўнасці
беларускага
грамадства**

**Асаблівасці
палітычнай
культуры ў
Рэспубліцы
Беларусь**

ВЫСНОВЫ

- ⊙ Нязгода паміж элементамі палітычнага працэсу і адносін паміж імі – разбурае працэс або прыводзіць да непрадбачных вынікаў.
- ⊙ Непрадуманасць канцэпцыі працэса, яго стратэгіі і тактыкі прыводзіць да правалу пачынанняў.
- ⊙ Вынік палітычнага працэсу залежыць ад сукупнасці як унутра-ных так і знешніх фактараў: наяўнасці рэсурсаў, спрыяльнасці ўмоў, сродкаў, метадаў, выканаўцаў.

- У кожным тыпе выбарчых сістэм ёсць станоўчае і адмоўнае. Інстыту-там непасрэднай дэмакратыі з'яўляюцца рэферэндумы.
- Вялікую ролю адыгрываюць выбар-чыя тэхналогіі, якія прадугледжва-юць розныя метады і сродкі палі-тычнага ўдзеяння на выбаршчыкаў.
- СМІ - не проста сродак інфармавання і фарміравання грамадскай думкі, з іх дапамогаю адбываецца палітынае маніпуліраванне грамадскасцю.
- .

- ◎ Палітычная свядомасць і палітычная культура прама альбо ўскосна ўплываюць на паводзіны людзей і дзейнасць іх арганізацый, на ўспрыняцце насельніцтвам з'яў унутранай і міжнароднай палітыкі, адзнаку палітычных сістэм і рэжымаў, вызначэнне чалавекам свайго месца ў палітычнай сферы грамадскага жыцця.